

Korraldus
väljatöötamiskavatsuse

LISA 2

Mittesurmava laskemoona ja veekahurite kasutamine Euroopa Liidu liikmesriikides

Väljatöötamiskavatsuse koostamisel tegi Siseminister päringud teistesse Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) liikmesriikidesse eesmärgiga saada teavet vähem kahjustava laskemoona ja veekahuri kasutamise praktikast. Nii nagu Eestis, kasutab enamikus EL-i liikmesriikides politsei teenistusüksuste täitmisel nii tulirelva kui muid erivahendeid, sh veekahurit.

Sloveenias¹ on veekahuri, ratsapolitseiüksuste, erimootorsõidukite ning gaasi ja muude ajutiseks peatamiseks mõeldud vahendite kasutamine lubatud, kuid selleks on vaja politseipeadirektori, politseidirektoraadi direktori või politseipeadirektori või politseiameti direktori volitatud politseiametniku korraldust. Enne meetme kasutamist annab politsei rahvahulgale korralduse avaliku korra rikkumine lõpetada ja rahumeelselt lahkuda ning hoiatab meetme kasutamise eest, kui politsei korraldust ei täideta. Ilma pädeva isiku korralduse ja hoiatuseta võib neid vahendeid kasutada näiteks terroriakti ja inimröövi korral või aktiivset vastupanu osutava isiku tabamiseks. Samuti võib politsei kasutada neid vahendeid, kui neil on alust eeldada relvastatud vastupanu, mis võib kaasa tuua otsese ohu politseiniku või mõne muu isiku elule. Gaasi ja muid seadusega ettenähtud ajutise teovõimetuse vahendeid (sh mittesurmavat laskemoona kummikuulidena ja veekahurit) võivad politseiametnikud kasutada ainult avaliku korra taastamiseks, kui seda rikutakse tõsiselt või massiliselt. Tulirelvast madalama ohtlikkustasemega relvadest kasutab Sloveenia politsei gaasipüstolit või -püssi gaasipadrunit või -ainete laskmiseks, gaasikäsigranaate või muid seadmeid gaasiliste ainete pihustamiseks. Muudeks ajutiseks teovõimetuse vahenditeks on: heli-, valgus- või suitsuefektiga või eelnimetatud efektide kombinatsiooniga granaadid või mürsud ning kummikuulid. Sloveenia politsei kasutab kummikuulide puhul eranditult vahtplastist kuule, mis on loodud deformeeruma, piirates kehasse tungimise ohtu. Neid tulistatakse 40 mm kaliibriga enesekaitse laskeseadeldisest (nagu B&T või muu sarnane). Gaasi ja muid ajutise teovõimetuse vahendeid, sh veekahurit, kasutavad ainult eriüksuse ja märulipolitsei üksuse ametnikud.

Malta politsei kasutab samuti oma töös kummikuule. Kummikuule kasutatakse enesekaitseks, kui muud vähem riivavad alternatiivid võivad olla ebatõhusad. Kummikuule lastakse sileraudsetest püssidest Benelli M3 ja Fabarm STF 90. Kummikuule kasutavad vaid eriüksused. Malta politseil puudub õigus veekahuri kasutamiseks.

Poola politsei kasutab mittesurmavat laskemoona sunnivahendina. Selle kasutamise juhud on määratletud 24. mai 2013. aasta sunnimeetmete ja tulirelvade seaduses². Sunnivahendeid kasutatakse või rakendatakse viisil, mis on vajalik selle kasutamise või kasutamise eesmärkide saavutamiseks, proportsionaalselt ohu astmega, valides vahendi, mis tekitab võimalikult vähe kahju. Otseseid sunnivahendeid võib kasutada alles pärast seda, kui isikut on püütud suuliselt korrale kutsuda, kuid see pole õnnestunud, ning seejärel on teda hoiatatud nende meetmete kasutamise võimalusest³. Tulirelvast või selleks otstarbeks loodud seadmest lastud

---

¹ Zakon o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol) § 91.

² The Act of 24 May 2013 on measures of direct coercion and firearms (UŚrPBiBP), (Journal of Laws of 2013, item 628, as amended). https://orka.sejm.gov.pl/proc7.nsf/ustawy/1140_u.htm

³ Sellest reeglist tehakse erand, mille põhjuseks on erilised asjaolud, mis on täpsustatud seaduse artikli 34 lõikes 2.

mittesurmavat laskemoona võib kasutada näiteks selleks, et hoida ära või tõrjuda isiku elu, tervist või vabadust otseselt ohustavaid tegusid, pidada kinni isik või takistada isiku põgenemine, samuti selleks, et hoida ära varakahju, avaliku korra rikkumisi, tõrjuda otseselt rünnakut turvatud aladele, rajatistele ja seadmetele, aga ka selleks, et tõkestada rünnet riigipiiri terviklikkusele. Kummikuule kasutatakse inimese või looma teovõimetuks muutmiseks, tekitades neile füüsilist valu, kuid need lasud ei tohi olla suunatud pähe ega kaela. Poola politsei kasutab 12 mm kaliibriga vintpüsse, mis võimaldavad politseinikel vastavalt vajadustele kasutada erinevat laskemoona, andes võimaluse valida leebeim sunnivahend. Haavlipüssid kaliibriga 12/76 ja 12/70 on samuti kasutuses. Praegu tegeleb Poola politsei 40 mm kaliibrise relva ja 40 mm kaliibriga mittesurmavate kuulide kasutuselevõtuga, mida saaksid kasutada kõik politsei allüksused. Otsese sunni vahendeid, sh veekahurit, võivad kasutada kõik politseiüksused ja neid kasutatakse viisil, mis on vajalik eesmärgi saavutamiseks, proportsionaalselt ohu astmega, valides vahendi, mis põhjustab võimalikult vähe ebamugavust⁴ ja arvestades nende omadusi, mis võivad ohustada isiku elu või tervist⁵. Kui sündmuse asjaolud seda nõuavad, võib volitatud politseiametnik kasutada korraga rohkem kui üht vahetu sunnivahendit. Veekahuri kasutamine sõltub mitmest tegurist, näiteks on seaduses sätestatud juhud, millal seda kasutada võib, arvestama peab ala, kus seda kasutatakse ja sekkumise asjaolusid (ohu tase), veekahurite tehnilisi võimalusi (nt kõrgepingeliinid, kus enne veekahurite kasutamist tuleb pinge välja lülitada) jne. Üldjuhul kasutatakse veekahurit ülema otsusel.

Bulgaarias⁶ võib politsei oma ametiülesannete täitmisel kasutada füüsilist jõudu ja erivahendeid ainult järgmistel juhtudel: 1) see on hädavajalik õiguskorra täitmise tagamiseks või kui isikud keelduvad politsei korraldust täitmast, 2) õigusrikkuja kinnipidamisel, kui ta ei järgi politsei korraldust või osutab vastupanu, 3) isiku konvoeerimisel või põgenemiskatse, enesetapukatse või teiste isikute elu ja tervise ohustamise ärahoidmiseks, 4) abi osutamisel teistele riigiasutustele või ametnikele, sealhulgas Euroopa Komisjoni vastutavatele töötlejatele, keda takistatakse ebaseaduslikult nende kohustuste täitmisel, 5) kodanike ja politseiorganite vastu suunatud rünnakute peatamiseks, 6) pantvangide vabastamisel, 7) avaliku korra rikkumise lõpetamiseks, 8) hoonete, ruumide, rajatiste ja transpordivahendite ründamise lõpetamiseks, 9) ebaseaduslikult okupeeritud alade vabastamisel, kui pädev asutus on selleks korralduse andnud, 10) isikliku ohutuse tagamiseks. Politseijõud on varustatud muu hulgas kummi-, plastik- ja uimastamispadruniga, mida kasutatakse vastava kaliibriga tulirelvast lastes. Lubatud on ka veekahuri kasutamine.

Rumeenia⁷ sandarmeeria korraldust ja toimimist käsitlev seadus⁸ annab õigusraamistiku sunnivahenditele, mille hulgas on loetletud ka kummikuulirelvad. Viimaseid saab kasutada järgmistes olukordades: 1) ennetada ja neutraliseerida isikute avalikku korda tõsiselt häirivat agressiivset tegevust või tegevust, mida ei saanud kõrvaldada või maha suruda muude seaduslike vahenditega; 2) nende vastu, kes sisenevad õiguseta riigiasutuste või muude avalikku või erahuvi pakkuvate institutsioonide ruumidesse ning keda hoiatati, kuid kes keeldusid viivitamatult nendest ruumidest lahkumast; 3) selliste isikute või isikute rühmade ohjeldamiseks, kes põhjustavad korrarikkumist ja võtavad meetmeid, mis ohustavad inimeste elu, füüsilist puutumatust või tervist, avalikku või eraomandit, ründavad korrakaitsejõude või muid avalikku võimu teostavaid isikuid või kes vägivallategudega häirivad tõsiselt avalikku korda. Relvad, millest kummikuule lastakse, on 12 mm kaliibriga. Sandarmeeria sekkumisel

---

⁴ Seaduse artikli 6 lõige 1.

⁵ Seaduse artikli 7 lõige 3.

⁶ Bulgaaria kirjalik tagasiside 25.10.2023 Siseministeeriumi päringule.

⁷ Rumeenia kirjalik tagasiside 18.10.2023 Siseministeeriumi päringule.

⁸ Law no. 550 of 29 November 2004.

avaliku korra kaitsesse arvestatakse proportsionaalsuse põhimõtet, enesekaitsevahendite ja protseduuride kasutamisel järgitakse rangelt kooskõla seadusega ja neid kasutatakse ainult siis, kui olukord seda nõuab. Juhtudel, kui ebaseaduslikku tegevust ei olnud võimalik tõkestada või peatada muu seadusliku vahendiga, võib rahvakogunemise korral kummikuuli kasutada korrakaitseorgani juhi või tema ülema korraldusel alles pärast osalejate hoiatamist ja üleskutset ära minna. Mittesurmavat laskemoona võivad kasutada nii avaliku korra tagajad konkreetsete ülesannete täitmisel kui ka näiteks naftajuhtmetel valve- ja kaitseülesandeid täitvad isikud. Veekahurit kasutab Rumeenia sandarmeeria samuti korra tagamisel, hinnates eelnevalt olukorra lahendamise võimalusi muul viisil. Mittesurmavat laskemoona ja veekahurit on lubatud kasutada ohu olukorras, kus tulirelva kasutamine ei ole veel lubatud.

Leedus⁹ on mittesurmavat laskemoon osa politsei erivarustusest ning lubatud kasutada vaid politsei erivalmisoleku üksuse ja selle reservis olevatel liikmetel, kes on läbinud vastava koolituse. Mittesurmavat laskemoona kasutatakse peamiselt rahutuste ajal avaliku korra tagamiseks, kuid sõltuvalt olukorrast võib neid kasutada näiteks sekkumisoperatsioonidel ja kahtlustatavate vahistamisel. Sellist laskemoona kasutatakse 12 mm kaliibriga haavlipüssides ja 40 mm granaadiheitjates, mis on eriüksuste varustuses. Peamiselt on kasutuses kummi-, CS ja liivakuulid. Muude politsei erioperatsioonide ja -ülesannete ajal, kasutades 12 kaliibriga haavlipüssi, on neil õigus kasutada graanulitega täidetud padruneid. Veekahurit kasutab ainult Leedu Vabariigi riiklik julgeolekuteenistus. Politseil on lubatud kasutada veekahurit, kuid hetkel ei ole neil plaanis seda soetada.

Läti¹⁰ politsei kõigil üksustel on õigus kasutada mittesurmavat või vähemkahjustavat laskemoona¹¹ juhul, kui on ajutiselt vaja desorienteerida või märgistada inimest või isikute rühma pürotehnilise või pneumaatilise laenguga, mis plahvatades kiirgab traumeerivaid kuule (nt kummikuulid) või värvi-elemente. Seda laskemoona kasutatakse tavapäraselt 12 mm kaliibriga sileraudses püssis või pneumorelvas. Läti seadusandluse kohaselt on vähem kahjustavat laskemoona lubatud kasutada pärast seda, kui madalamal tasemel erivahendi (nt gaasipihusti) kasutamine ei anna tulemust. Tulirelva sellise laskemoonaga võib kasutada enne seda, kui ohu tõrjumine vajaks tulirelva kasutuselevõttu. Ka veekahur on politseis kasutuses. Seda kasutatakse erinevat tüüpi isevalmistatud lõhkekehade kahjutuks tegemiseks. Spetsiaalselt veekahuritega varustatud sõidukeid kasutatakse vajadusel kõrgsurveveejoaga grupiviisiliste avaliku korra rikkumiste või massilise korratuse peatamiseks, tõkete lammutamiseks või nendest läbi pääsemiseks. Ka veekahurit kasutatakse madalamal ohutasemel kui tulirelva.

Tšehhi¹² politsei käsutuses on teenistusrelvana, millest võib muu hulgas mittesurmavat laskemoona (kummikuule) tulistada, sileraudsed püssid Fabarm SDASS, Benelli M3T, Benelli M4 S90, Hatsan Escort BM 12. Samuti on relvastuses granaadiheitjad Heckler&Koch 69 ja Heckler&Koch 169, millest saab tulistada 40x46 kaliibriga kummimürsku ehk KorS-i § 78 lõike 4 tähenduses lahingumoon (sellist tüüpi relva kasutavad märulipolitsei ja eriüksused). Kasutuses on ka *paintball*-relvadega sarnased relvad, mis töötavad suruõhuga. Neis relvades kasutatakse vähem kahjustavat laskemoona, milles värvaine on kombineeritud ärritava ainega. Muude sunnimeetmetena on politseiseaduses¹³ loetletud muu hulgas pisargaas, elektriline või

⁹ Leedu kirjalik tagasiside 18.10.2023 Siseministeeriumi päringule.

¹⁰ Läti kirjalik tagasiside 18.10.2023 Siseministeeriumi päringule.

¹¹ Cabinet Regulation No.55 "Regulations Regarding the Types of Special Means and the Procedures for the Use Thereof by Police Officers and Border Guards": [Noteikumi par speciālo līdzekļu veidiem un to lietošanas kārtību \(likumi.lv\)](#)

¹² Tšehhi kirjalik tagasiside 19.10.2023 Siseministeeriumi päringule.

¹³ Act No. 273/2008 Coll., On the Police of the Czech Republic.

muu samalaadne ajutiselt tegutsemisvõimetuks muutev vahend (elektrišokirelv), muu viskeseadeldis, millel on tulirelva iseloom. Seadus ei reguleeri kasutatava relva kaliibrit. Sileraudsed püssid on politsei relvastuses kaliibriga 12 Gauge. Tšehhi politsei varustusse kuulub ka veekahur, mida võib kasutada korrakaitstes samamoodi nagu muid sunnivahendeid. Kui tulirelva kasutamine toimub viimase meetmena, siis veekahuri kasutamine oleneb konkreetsest situatsioonist ja vajadusest.

On ka riike, kus kummikuule ei kasutata. Näiteks **Austria**¹⁴ politsei neid ei kasuta. Nende politseil on kasutuses muud vahendid – kummi- ja muud nuiad, pipragaas, elektrišokirelvad, veekahurid ja tulirelvad. Massiohjes kasutavad eriüksused pisargaasi, mille kasutamise õigus on ainult politseil. Gaasipadruneid lastakse 40 mm kaliibriga Heckler&Koch laskeseadeldisest. Veekahurit kasutab Austria politsei näiteks vägivaldsete rünnete ennetamiseks ja peatamiseks, samuti kui on vaja läbi murda suurematest tõketest või hajutada suuri agressiivseid rahvahulki, kui vähem ohtlikud meetmed või teenistusrelvad tunduvad sobimatud või ei ole tõhusad. Siiski on veekahuri kasutamine üsna äärmuslik meede. Statistika järgi on Austria politsei kasutanud veekahurit neljal korral alates 2006. aastast.

---

¹⁴ Austria kirjalik tagasiside 18.10.2023 Siseministeeriumi päringule.